

İTALYAN VERGİ SİSTEMİNDE YATIRIM İNDİRİMİ

Doç. Dr. Haydar KAZGAN

İktisat Fakültesi

I — İndirimi gerektiren sebepler :

İtalya'da bilhassa Maliye literatüründe dağıtılmayan kazançların vergiye tâbi tutulması veya vergiden muaf kılınması meselesi yüz yıldanberi münakaşa konusudur. Tasarrufun çifte vergilendirmesi mânasına geldiği iddia edilmek suretile dağıtılmayan kazançların vergiden muaf tutulmasını ileri sürenler sermaye şirketlerinin vergi ödeme kabiliyetlerinin nisbî üstünlüğünü ileri sürerek böyle bir muafiyetin âdil olmayacağını söyleyenleri bir türlü ikna edememişlerdir. Fakat mesele geri kalmış bir bölgede teşvik edilmesi lâzım gelen yatırımlar yönünden ele alınınca bu defa dağıtılmayan kazançların vergiden muaf tutulması bir başka sebebe bağlanabilmiş ve böylece Güney bölgesinde dağıtılmayan kazançlarla arzu edilen yatırımların yapılması halinde kısmî vergi muafiyeti kabul edilmiştir.

Bilindiği üzere Güney İtalya'nın geri kalmış bir bölge olmaktan kurtarılması İkinci Dünya Harbi sonunda demokrasinin yepyeni bir örneğine kavuşan İtalya'da gerek aydınları ve gerek hükümeti en çok ilgilendiren bir mesele olmuştur. O kadar ki Güney'i kalkındırma her şeyden evvel bir ahlâk meselesi telâkki edilmiştir. Güneyin durumu her İtalyan için utanç verici olduğu kabul edilmiş ve iktisadî politika bu tez üzerine kurulmak suretile bu bölge için yapılması gereken fedakârlıkların sebebi ahlâkî bir esasa bağlanmıştır.

İtalya bugün Güneyi kalkındırma ameliyesine çeşitli yollarda başvurmuştur. Bu yolları burada teker teker ele alamıyacağız. Yalnız vergi muafiyetinin yatırımları teşvik hususunda müessir olacağı faraziyesine temas edeceğiz. Güney'de düşük olan sermaye produktivitesini maliyete ve gelirlere tesir eden vergilerden mua-

fiyet suretiyle yükseltmek, birlikte yürütülen maliye ve iktisat politikasına iyi bir örnek teşkil etmiştir. Şöyle ki vergi muafiyeti hazineyi bir kısım varidattan mahrum bırakmasına rağmen yatırımları teşvik etmiş olması dolayısıyla müstakbel gelirleri ve müstakbel vergi varidatını artırmak suretile vergi kaybını fazlasıyla telâfi edeceği muafiyet kararı verenlerin inandığı bir tez olmuştur. Nitekim hâdiseler şu anda onları haklı göstermektedir.

II — İstisnanın mevzuu ve hududu :

Maliye literatürümüze «Yatırım İndirimi» adı ile geçen dağıtılmayan firma kazançlarının kısmen veya tamamen vergiden istisna edilmesi İtalya'da, Anglo-Sakson memleketlerindeki tatbikattan farklı olarak, sadece sermaye şirketlerine tanınmayıp hukukî şekil ne olursa olsun bütün firmalara teşmil edilmiştir. Buna göre gelirini defter tutmak suretile hesaplamayı kabul etmiş veya buna kanunen mecbur tutulan işletmeler hukukî şekilleri ne olursa olsun kanunda gösterilen mevzularda olan yatırımlarını dağıtmadıkları kazançlarla yapacak olurlarsa R. M. Menkul Servetler Vergisi B kategorisine göre ödemeleri lâzım gelen vergi bakımından % 50 nisbetinde bir matrah indiriminden istifade ederler.

İlk olarak 1957 de kabul edilip bilâhare 1959 da 555 sayılı kanunla değiştirilen ve 1965 yılına kadar yürürlükte kalması istenen hükme göre, bilânço usulüne göre vergilendirilen sınaî ve ziraî işletmelerin dağıtmadıkları kazançları bakımından adı geçen istisnadan faydalanabilmesi için, bu dağıtmadıkları kazançları Güney Bölgesinde (Mezzogiorno) ziraî toprakların kıymetlendirilmesi, bu topraklardaki ziraî usullerin değiştirilmesi veya sınaî tesislerin inşası, genişletilmesi, donatılması veya daha faal bir hale getirilmesine sarfetmeleri lâzım gelmektedir.

Vergi istisnası bu gayelerle yapılmış olan yatırımlara harcanan gelirin veya yatırım maliyetinin % 50 sini aşamaz.

Bilindiği gibi İtalyan Vergi sistemi reel vergiler üzerine oturtulmuş bir şahsî vergi sistemidir. Bu itibarla reel bir vergi olan *Ricchezza Mobile*, B kategorisi bakımından kabul edilen istisna Tamamlayıcı Gelir Vergisi (Imposta Complementare sul Reddito) nin hesabına ödenmiş gibi nazarı itibare alınmaktadır. Keza Kurumlar vergisinde de kısmî bir muafiyet kabul edilmiştir. 1 Ocak 1954

tarihli bir kanuna göre Menkul Servetler Vergisinden istisna edilmiş olan kurum kazançları üzerinden % 6 yı geçen kısımdan % 15 nisbetinde alınan Kurumlar Vergisinden % 40 nisbetinde bir indirim uygulanmaktadır. Bu istisna mahallî idarelere ait olan munzam vergi paylarından sadece komünlere ait pay bakımından da carî bulunmakta, buna mukabil vilâyet hususî idarelerine ait munzam paylara kadar varmamaktadır. Aynı şekilde Ticaret ve Sanayi Odalarına ödenen vergiler (aidat) bakımından adı geçen istisna carî değildir.

Böylece yatırım indirimi mükellefleri sıra ile birçok vergilerden muaf kılmış, bir kısmından da kısmen istisna etmiş olmaktadır. Meselenin basit bir hesabını yapacak olursak yatırıma tahsis edilen kazançları dolayısıyla bir kurum yatırım maliyetinin %50 sini ve keza beyan ettiği yıllık gelirinin % 50 sini geçmeyen adı geçen kazançlarına isabet eden:

— % 18 nisbetinde Menkul Servetler Vergisinden,

— bu kazancı nominal sermayesinin % 6 sının üstünde bulunduğu halde bu üstte bulunan kısmın % 15 inin % 40 ı nisbetinde muaf tutulmuş olacaktır¹. Ayrıca aynı kurumun şerikleri *Tamamlayıcı Gelir Vergisi* olarak dağıtılmayan kazançlarının vergi dışı bırakılan kısmı için vergi ödemiş olacaklardır. Şu halde bunlar bakımından vergi kazancı muafiyetinden uygulanmadığı halde ödeyecekleri munzam gelir vergisine eşit olacaktır². Ayrıca diğer bir-

[1] İtalyan Kurumlar Vergisi şu hususları ihtiva etmektedir:

- a) Kurum sermayelerinin % 0,75 ini,
- b) % 6 yı geçen kurum kazancının % 15 ini,
- c) Devlet hudutları dahilinde ihraç edilen obligasyon veya diğer tahvilâtın % 5 ini.

[2] İtalyan Tamamlayıcı Gelir Vergisi (Imposta Complementare sul Reddito) şahısların ve bunların ailesi sayılan fertlerin muhtelif kaynaklardan elde ettikleri gelirlerin toplamı üzerinden alınmakta ve son değişmeye göre (Legge Tremelloni) yıllık safi gelir 540.000 lireti geçmedikte bu vergi dolayısıyla mükellefiyet doğmuş sayılmamaktadır. Verginin matrahı mecmu gelirden :

1 — Aile reisi için 240.000 liret, karı da dahil olmak üzere aileyi teşkil eden her fert için 50.000 liret, karı ve kocanın her ikisinin de emek yolu ile elde ettikleri gelir bulunduğu takdirde ayrıca 190.000 liret.

2 — Ödenen her türlü vergiler, fevkalâde servet vergileri dahil (tabiiyle Gelir Vergisi hariç).

çok mahallî vergilerden muafiyet de keza indirimin sağladığı vergi tasarrufunu artıracaktır.

III — İndirimden faydalananlar :

Baş tarafta da belirttiğimiz gibi adı geçen indirimden kanunun 34. maddesinde ifade edildiği gibi bilânço esasına göre defter tutmağa mecbur olan kurumlar ile bilânço esasına göre defter tutmayı kabul etmiş ferdî teşebbüsler kanunda gösterilen yatırımları yapmak şartile istifade etmektedirler. Böylece bilânço esasına göre vergilendirilmeyen ve vergilendirilmeyi seçmemiş olan mükellefler bu indirimden istifade edememektedirler. Fakat ferdî işletmeden kastedilen kollektif şirketler ile basit komandit şirketler olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bunlar bilânço esasına göre defter tutmağa razı oldukları takdirde adı geçen indirimden faydalanmaktadır. İndirimden faydalanmak üzere bilânço esasına göre defter tutacaklarını maliye idaresine bildirmiş olanlar yaptıkları yatırımın süresi devamınca bu şekilde defter tutmağa mecbur oldukları gibi, istenildiği zaman kayıtlarını maliye idaresinin kontrolüne her an ibraz etmek mecburiyetindedirler. Aksi halde indirimden istifadeleri kabul olunmaz ve ödenmeyen vergi cezalı olarak geri alınır. İndirimden istifade edecek olan işletmelerin bağlı oldukları vergi

3 — Borçlar için ödenen faizler, şayet bu faizler diğer reel vergilerin hesabında nazarı itibare alınmamışsa. Sigorta primleri.

4 — Hususî kanunlarla bu vergiden muaf olan gelir kısmı. İndirilmektedir.

Bu matraha uygulanacak nisbetler ise şöyledir:

<i>Gelir</i>	<i>Nisbet</i>
240.000	% 2
1.000.000	% 3,17
5.000.000	% 6
10.000.000	% 8
50.000.000	% 16, 92
100.000.000	% 23, 43
300.000.000	% 39, 34
500.000.000	% 50

Uygulanan formül ise :

$$y \text{ (vergi nisbeti)} = 0,023025 \sqrt{x} \text{ (milyon lirez olarak gelir)} - 0,0000472x + 0,00874$$

dairesinin Güney bölgesinde bulunması kaide değildir. Şöyle ki kanunî ikametgâhı, iş yeri Güney hudutları dışında olan işletmeler ve fertler kazançları ile kanunda gösterilen nevi yatırımları Güney hudutları içinde yaptıkları takdirde indirimden istifade etmektedirler.

IV — İştirak halinde indirimin uygulanma tarzı :

Yatırım indirimine ait kanunî hükümlerin Maliye Bakanlığı tarafından uygulanmasında, bilhassa anonim şirketlerin iştirakleri hususunda aynı indirimden istifade edilemeyeceği alâkah şirketlerce öğrenilmesi zarureti ortaya çıkmıştı. Nitekim İtalyan Anonim Şirketler Birliği bir anonim şirketin kârlarını indirim kanununun carî bulunduğu bölgelerde kanunca gösterilen yatırımları yapmak üzere başka işletmelere iştirak payı olarak tahsis etmesinde bu kârların indirimden istifade edip edemeyeceği konusunu ortaya atmıştı. Tabiatile kanunda kârların doğrudan doğruya istenilen yatırımlara tahsisi arandığı için, şirketlerin bu hususu re'sen tatbik etmeleri mümkün değildi. Oysa ki, bilhassa finansman meseleleri bünyeleri itibarile kârlarını doğrudan doğruya istenilen yatırımlara tahsis edecek durumda değillerdi. Bu nevi şirketlerin adı geçen yatırımları yapacak olan diğer firmalara kârlarının bir kısmı ile ve ortak olmak üzere iştirak etmeleri gayet nomaldi. Bu itibarla, indirimin sübjektif değil objektif bir mahiyet taşıması, yani indirimin kârların istenilen bölgede istenilen yatırımlara tahsisi halinde uygulanması fikri ağır basıyordu. Nitekim Maliye Bakanlığı ve Güney İtalya Bakanlar Komitesi (Comitato dei Ministri per il Mezzogiorno) bir anonim şirketin adı geçen bölgede istenilen yatırımları yapan bir diğer şirketin hisse senetlerini satın almakta kârlarını kullandığı takdirde bu kârların vergi indiriminden istifade etmesine karar verdi. Yalnız şu şartların bulunması lâzım geldiği kabul edildi:

- a) İştirakin mevcut veya kurulmakta olan bir anonim şirkete, aksiyonlu komandit şirkete veya limited şirkete yapılması.
- b) İndirimden faydalanan kârlarla finanse edilen iştirak sermayesinin tümünün Güney bölgesinde kanunca istenilen yatırımlara tahsis edilmiş olması.

c) İştirak yatırımlarının teknik olarak nihayete erdirilmesi yani inşaatın hitam bulması için geçen müddet zarfında değişmez bir kıymet taşınması.

Bu hususlara riayet edilmediği takdirde indirim hakkı zayi olur.

İştirak halinde de indirimden faydalanma iştirake tahsis edilen gelirin % 50 sini ve yatırım maliyetinin % 50 sini aşamaz. İştirak halinde yatırım maliyetinin % 50 sini tesbit etmek için, indirim talebinde bulunan firmanın iştirakinin iştirak olunan şirket yeni kurulduğu takdirde sermayesinin tümüne, eskiden kurulmuş ise sermayesinde meydana gelen artışa olan nisbetine göre tevzi usulü kabul edilmiştir.

V — İndirimin hududu :

Evvelce de işaret ettiğimiz üzere indirim yatırım maliyetinin % 50 sini kapsamakta ve indirime mevzu olan kârların beyan edilen gelirin % 50 sini geçemeyeceği belirtilmektedir.

Yatırım maliyeti carî yılın kârlarından yatırıma tahsis edilen kısmı aştığı takdirde, indirim sadece kârların yatırıma tahsis edilen yani tasarruf edilen kısmına tatbik edilmekte, yani bu kısmın % 50 sine eşit kılınmaktadır. Bunun için Maliye Bakanlığı bazı müşahhas hallere başvurmuş ve misaller vermiştir. Bu misalleri olduğu gibi alıyoruz:

Farzedelim ki bir şirket 1.000.000 liralık bir kâr elde etmiş olsun. Bunun 600.000 lirasını dağıtmak kararını aldığı ve 400.000 lirasını maliyeti 900.000 lira olduğu tesbit olunan bir yatırımı finanse etmek için kullanmak kararı aldığı kabul edelim. Keza aynı şirketin beyan ettiği gelir 1.100.000 olsun³. Bu şartlar altında indirim sadece 400.000 lira için uygulanacaktır. Başka bir deyimle

[3] Sermaye şirketlerinin ve bu arada kazanç ve gelirlerini defter tutmak suretile tesbit eden işletmelerin kârları ile gelirleri arasında bir fark bulunmasına İtalyan vergi sisteminin özelliği sebep olmaktadır. Buna göre kâr bir yıl evvelki ve kat'î hesaplara dayandığı halde gelir carî yıla ait olduğu için muvakkat hesaplara dayanmaktadır. Bilhassa sermaye şirketlerinin vergilendirilmesinde kat'î hesaplar ve bilançonun umumî heyetler tarafından tasdik gerektiği ve değişik hesap dönemleri yüzünden Richezza Mobile'de muvakkat vergilendirmeye gidilmektedir.

şirket bu 400.000 liralık kazanç kısmı için Menkul Servetler Vergisi ödemeyecektir *.

Şirketin 900.000 lira kâr ettiği ve bunu hiç dağıtmayıp maliyeti aynı miktara eşit olan yatırıma tahsis ettiği halde ise indirim 450.000 liraya çıkmış olacaktır. Bu miktar hem yatırım maliyetinin % 50 sine eşit, hem de gerek beyan edilen gelirin % 50 sinden ve gerek yatırıma tahsis edilen kârların kıymetinden düşük bulunmaktadır. Yani istenen bütün şartlara uygundur.

Şirketin 1.000.000 lira olan yıllık kârının tümünü maliyeti 1.500.000 lira olan yatırıma tahsis etmiş olduğu halde ise, beyan edilen gelir 1.100.000 lira olarak kaldığı takdirde, indirim 550.000 lira için uygulanacaktır. Bu miktar beyan edilen gelirin % 50 sine eşittir. Oysa ki yatırıma tahsis edilen kârların kıymeti ile yatırım maliyetinin % 50 si bu hududu yani 550.000 lirayı geçmektedir.

Ekseri hallerde yatırım projelerinin kat'î olarak maliyetinin önceden tesbit olunamayacağı için indirimin muvakkat olarak tesbiti lâzım gelmektedir. İşte bu muvakkat indirimin tesbitinde dahi yukardaki hudutlar tatbik olunmaktadır.

VI — İndirimden istifade için yerine getirilmesi veya bulunması lâzım gelen şartlar :

İndirimden istifade edilebilmesi için aşağıda sıra ile gösterdiğimiz şartların tümüne uygunluk aranmaktadır. Bu şartların bir tanesi gerçekleşmez veya yerine getirilmez olursa indirim hakkı düşmektedir. Şayet indirim muvakkat kabul esasına göre uygulanmışsa Maliye Daireleri ödenmeyen verginin tahsiline geçebilirler

[4] Şirketler için uygulanan Menkul Servetler Vergisi B kategorisi nisbeti % 18 olduğundan şirketin vergi tasarrufu :

$$\begin{aligned} 1.000.000 \times 0.18 &= 180.000 \text{ —} \\ 600.000 \times 0.18 &= 108.000 \end{aligned}$$

72.000 lira olacaktır.

Ayrıca şirketler sadece dağıtılan kazanç üzerinden Gelir Vergisi ödeyeceklerinden bunlar bakımından vergi tasarrufunun % 18 nisbeti aşacağı anlaşılmaktadır.

ve bu arada vergi zamanında ödenmemiş sayılacağı için gecikme zammı da tahsil edilir. Bu şartlar şunlardır:

- a) Mükellefin bilânço ve defter tutma usulüne göre vergilendirilmesi.
- b) Yatırımın kanunun gösterdiği şekilde ve bölgede yapılmış olması.
- c) Yapılan yatırım teşebbüsünün Güney ekonomisinin organik inkişafına uygun şekilde yapılmış bulunması.
- d) Yatırım için gerekli işlemler yani fiilî faaliyetine indirim için talepte bulunulan tarihten en çok bir sene içinde başlanılmış olması ve aynı tarihten en fazla üç yıl sonra bitirilmiş bulunması.
- e) İşlerin hitama ermesinden sonra 60 gün içinde işlerin başlangıç ve bitim tarihlerini ve yapılan yatırım için harcanan paranın yekûnunu gösteren mahallî Fen Müdürlüğünce tasdik olunan belgenin mahallî Maliye İdaresine teslim edilmiş bulunması.

c. şıkında gösterilen şartlar bakımından Maliye Bakanlığı, mükellefin yatırımın esas profesinde veya buna bağlı olarak girilen teşebbüsün teknik ve ekonomik hususiyetlerini mümkün merite Güney İtalya'nın ekonomik bünyesi çerçevesinde belirtmesini istemektedir. Maliye daireleri mükellefin belirtmiş olduğu hususlar kendilerince inceleyecek ve icap ettiği takdirde mahallî Fen Müdürlüklerinin müdahalesini talep edeceklerdir.

d. şıkında gösterilen şart, yani işlerin talepten verilmesinden sonra bir yıl içinde başlatılması ve en çok üç yıl içinde bitirilmesi hususunda Maliye Bakanlığının fikrine katılacak olursa, zaman bakımından konan bu tahditlerin, işlerin bir an evvel bitirilmesi için indirimden faydalanan mükellefin zorlanması ve bu suretle de Güney İtalya'nın iktisadî kalkınmasını hızlandırmak gayesine bağlanmış olduğu görülür.

Yatırım faaliyetine başlandıktan sonra aynı sene içinde indirim talebinde bulunmak indirime hak kazandırabilir. Yalnız başlangıçta kanunun mer'iyete girme tarihi esas alınmıştır. Yani bu kanundan evvel başlanılmış olan yatırımlar için muafiyetin uygulanamayacağı ifade edilmiştir. Yatırım faaliyetine talepten önce başlanılma halinde diğer şartlar ve bu arada işlerin hitama erdiril-

mesi için kabul edilen üç senelik müddet kaidesine riayet edilmek suretile indirim hak kazanılmaktadır.

Yatırımın başlama ve bitirilme tarihleri alâkalı Fen Müdürlüğüne mükellefe tasdik olunup da geri verilecek belgede gösterilmiş olacaktır.

Mahallî vergi dairesi indirim talebini müteakip bir yıl içinde yatırım işlerine başlanmadığını tesbit etmesi halinde indirim hakkının düşmesine karar vermek suretile istisna edilen gelir kısmına isabet eden vergiyi % 50 zammı ile birlikte tahsile gitmek yetkisini haizdir. Yine maliye idaresi zamanında başladığı halde üç senelik devre içinde bitirilmeyen işler için de aynı yönde bir uygulama yapılmışa yetkili kılınmıştır.

Mükelleflerin yapacakları yatırımın Güney İtalya'nın iktisadî kalkınması ölçülerine uygunluğunu tesbit edecek olan mahallî Fen Müdürlüklerinin verecekleri belgenin en geç 60 gün içinde alâkalı Maliye Dairesine verilmesine ve aksi takdirde hakların düşeceğine dair Maliye Bakanlığının bir kararı mevcuttur. Yapılan işlerin adı geçen uygunluğu arzettiğini gösteren belge, işlerin hitama ermesinden sonra verildiği için, işin hitama ermesinden en geç 60 gün sonra alâkalı müdürlükten belgesini almamış olanlar hakkında verilmiş olan indirim hakkının geri alınması ve böylece ödenmemiş olan vergilerin zammı ile birlikte tahsili yoluna gidilmektedir.

VII — İndirimden faydalanmada usul :

İndirimden faydalanmada usul başlıca iki kısımda mütalâa edilmiştir. Birincisi yatırımın bizzat yatırımı yapan firmada uygulanması, ikincisi ise yatırımın yatırımı yapacak firmaya iştirak suretile yapılmasıdır. Her iki halde de indirim *geçici* olarak uygulanmaktadır. Buna göre mükellefin beyanı esas alınmakta ve indirimin firmaca beyan edilen gelirin % 50 sinden daha yüksek olmayan bir matraha uygulanmaktadır.

A — Doğrudan doğruya yatırımda usul :

Doğrudan doğruya yatırım yani indirimin yatırımı yapan firmada uygulanmasında mükellef şu formaliteleri yerine getirmek mecburiyetindedir :

a) İndirim talebinde bulunanlar ferdi teşebbüs veya şahıs şirketi olduklarında her yılın Mart ayı içinde, sermaye şirketi olduklarında ise bilânçonun tasdikinden yani umumî heyetçe kabulünden sonra geçen üç ay zarfında yatırım esas projesi, finansman plâni ve başlama ve bitirme tarihleriyle birlikte taleplerini alâkalı vergi dairesine vermeğe mecbur tutulmuşlardır. Talepnamede yatırıma tahsis edilmek istenen kâr kısmı gösterilmek suretile indirimden faydalanılmak istendiği açıkça belirtilecektir. Ayrıca talepnameye ek olarak sunulan projede veya bunun bir ekinde girilen teşebbüsün Güney İtalya'nın kalkınmasına uygunluğunu tesbit edebilmesi için teknik ve ekonomik hususiyetleri belirtilecektir.

b) İşler sona erdirildikten sonra 60 gün içinde mahallî Fen Müdürlüğünün işe başlama ve bitme tarihleri ile harcanan meblâğın kat'î yekûnunu bildiren belgesinin alâkalı Maliye Dairesine verilmesi.

c) Talep edildiğinde Maliyeye yapılan işlere ait her türlü evrakın gösterilmesi veya tevdi.

Diğer taraftan Maliye Dairelerince uygulanacak formaliteler şunlardır:

a) İndirim talebile yapılan müracaat üzerine Maliye Daireleri indirimın uygulanması için kanunun ileri sürdüğü şartların bulunup bulunmadığını inceleyecekler ve bütün şartlar tam olduğunda takdirde vergiden istisna edilecek gelir kısmını hesap edeceklerdir.

Mükellef bütün şartları yerine getirdiğine dair belgelerin ibrazında veya istenilen malûmatın verilmesinde eksik olan kısım bırakmış bulunduğu takdirde Maliye İdareleri bunların tamamlanması için kendilerine bir müddet tayin edeceklerdir.

Sermaye şirketleri muvakkat bilânçolarına uyarak talepte bulunabilecekleri için, bunların gerçek gelirleri ilk olarak kabul olduğundan daha yüksek bir istisnaya imkân verdiği hallerde Maliye Daireleri fazla ödenmiş olan verginin iadesine gideceklerdir (Bunun aksi de varit olabilir).

b) Yapılacak işlerin mahiyetini ve işe başlanıldığını bildiren Fen Müdürlüğünün belgesinin mükellef tarafından idareye verilmesi anında Maliye Daireleri indirimın uygulanması için lüzumlu olan evrakın incelenmesine başlayacak, yatırım maliyetinin gerçek

kıymetini Fen Müdürlüğünün belgesi ve mükellefin vereceği malûmat ile kendisine ait muhasebe kayıtlarına müracaat suretile tayin ameliyesine koyulacaktır.

İndirimin gerçek miktarı, maliyetin kat'î olarak tayininden sonra tayin edilmiş olduğundan, indirimin daha önceden yani muvakkat maliyetlere göre uygulanması kabul edilmiş bulunduğuna göre arada bir fark bulunduğu takdirde farkın fazla veya eksik indirimi göstermesi üzerine vergi iadesi veya munzam vergi tahsilâtına girişilecektir.

B — İştirak halinde usul :

İştirak şeklinde yatırım suretile indirimden istifade edebilmek için lüzumlu olan formaliteler şunlardır:

a) İştirak halinde de müracaat usulü ve gösterilmesi ve bildirilmesi lâzım gelen hususlar daha evvel gösterilen (a) şikkında-kine eşit olduğundan burada aynı şeyi tekrar etmiyeceğiz. Yalnız indirim talebinde iştirake tahsis edilen kârların, yatırımı yapacak olan şirketin adının ve yeni kurulmuş olduğu takdirde sosyal sermayesinin, daha evvel kurulmuş ise bu sermayede meydana getirilen artış kıymetinin ayrıca gösterilmesi, ibrazı lâzımdır.

b) Keza bu halde de işlerin hitamından sonra en geç 60 gün içinde Fen Müdürlüğünden alınacak belgenin Maliye Dairesine ibrazı lâzımdır.

Maliye Dairelerince uygulanacak hükümler diğer şıkta olduğu gibidir. Yalnız iştirak halinde yapılan yatırımlarda indirim talebinde bulunanla yatırımları yapacak olanlar ayrı şirketler olduğundan, Maliye Bakanlığı yatırımı yapacak olan şirketlerin bulunduğu mahaldeki Maliye Dairesinin yatırımı yapan şirketten indirim için lüzumlu olan bilgilerin alınmasına memur etmiştir.

Keza Maliye Daireleri indirimi kat'î olarak uyguladıkları zaman iştirakin herhangi bir şekilde ihlâl edilmemiş olmasına dikkat edeceklerdir. Zira iştirakin işlerin hitamından evvel herhangi bir şekilde bozulmuş olması indirimden istifade etmek hakkını düşürmektedir.

İştirak halinde yani yatırımı yapan şirketin hisse senetlerini satın almak suretile indirimden istifade etmek halinde de indirim payı yatırım maliyetinin % 50 sinden başlamaktadır. Maliye Bakanlığı bu hususta aşağıdaki misalleri vermek suretile bu % 50 payın indirim talep eden firmaların iştiraklerinin yeni kurulan şirketin sermayesine veya eskiden kurulmuş olduğu halde iştirak suretile artırılmış olan sermaye kısmının oranına göre tevzi edileceğini göstermiştir.

A, B, C şirketlerinin E şirketinin kuruluşuna iştirak ettiklerini farzedelim. İştirak nisbeti ise sırasıyla % 40, % 30 ve % 30 olsun. E şirketinin sermayesi tamamen ödenmiş olarak 10.000.000 liradır ve bunun 8.000.000 lirası şartlarımıza uygun olan yatırıma tahsis edilmiştir.

İştirakçi şirketlerin diğer durumları ise şöyle olsun:

	<i>A Şirketi</i>	<i>B Şirketi</i>	<i>C Şirketi</i>
Bilânçoda gözüken kâr	6.000.000	3.000.000	2.400.000
Yatırıma tahsis edilen kâr	4.000.000	1.000.000	2.000.000
Beyan edilen gelir	7.000.000	3.600.000	1.200.000
İştirakin % 50 si	2.000.000	1.500.000	1.500.000

Bu verilere göre indirim aşağıda gösterilen hudutlar dahilinde tanımlanabilir:

A. ŞİRKETİ

İştirak kıymetinin (4.000.000) E. şirketinin sermayesine (1.000.000) olan oranına göre yatırım maliyetinin % 50 si, yani 4.000.000 liranın (8.000.000 liranın yarısı) % 40 ı	L. 1.600.000
İştirakin % 50 si	L. 1.600.000
Beyan edilen gelirin % 50 si	L. 3.500.000
Yatırıma tahsis edilen kâr (yıllık)	L. 4.000.000

İndirim ancak 1.600.000 lira için uygulanabilecektir.

B. ŞİRKETİ

İştirak kıymetinin (3.000.000) E. şirketinin sermayesine (10.000.000) olan oranına göre yatırım maliyetinin % 50 si yani 4.000.000 liranın (8.000.000 liranın yarısı) % 30 u	L. 1.200.000
İştirakin % 50 si	L. 1.500.000
Beyan edilen gelirin % 50 si	L. 1.800.000
Yatırıma tahsis edilen kâr (yıllık)	L. 1.000.000

İndirim 1.000.000 lira için uygulanabilir, bu da yatırıma tahsis edilen yıllık kâra eşittir.

C. ŞİRKETİ

İştirak kıymetinin (3.000.000) E. şirketinin sermayesine (10.000.000) olan oranına göre yatırım maliyetinin % 50 si yani 4.000.000 liranın (8.000.000 liranın yarısı) % 30 u	L. 1.200.000
İştirakin % 50 si	L. 1.500.000
Beyan edilen gelirin % 50 si	L. 600.000
Yatırıma tahsis edilen kâr	L. 2.000.000

İndirim bu vaziyete göre beyan edilen gelirin % 50 sine eşit olan 600.000 lirayı aşamayacaktır.

Diğer veriler aynı kalmak şartile E şirketi 16.000.000 liralık bir yatırım yaptığı takdirde indirim aşağıdaki şekilde uygulanabilir :

A. ŞİRKETİ

İştirak kıymetinin (400.000) E. şirketinin sermayesine (10.000.000) olan oranına göre yatırım maliyetinin % 50 si, yani 8.000.000 liranın (16.000.000 liranın yarısı) % 40 ı	L. 3.200.000
İştirakin % 50 si	L. 2.000.000
Beyan edilen gelirin % 50 si	L. 3.500.000
Yatırıma tahsis edilen kâr (yıllık)	L. 4.000.000

İndirim en fazla iştirakin % 50 sine eşit olan 2.000.000 lira için uygulanabilir.

B. ŞİRKETİ

İştirak kıymetinin (3.000.000) E. şirketinin sermayesine (10.000.000) olan oranına göre yatırım maliyetinin % 50 si, yani 8.000.000 liranın (16.000.000 liranın yarısı) % 30 u	L. 2.400.000
İştirakin % 50 si	L. 1.500.000
Beyan edilen gelirin % 50 si	L. 1.800.000
Yatırıma tahsis edilen kâr (yıllık)	L. 1.000.000

İndirim sadece 1.000.000 lira yani yatırıma tahsis edilen yıllık kâr miktarınca uygulanabilecektir.

C. ŞİRKETİ

İştirak kıymetinin (3.000.000) E. şirketinin sermayesine (10.000.000) olan oranına göre yatırım maliyetinin % 50 si olan 8.000.000 liranın (16.000.000 liranın yarısı) % 30 u	L. 2.400.000
İştirakin % 50 si	L. 1.500.000
Beyan edilen sermayenin % 50 si	L. 600.000
Yatırıma tahsis edilen kâr (yıllık)	L. 1.200.000

İndirim beyan edilen gelirin % 50 sini temsil eden 600.000 lira için uygulanabilecektir.